

A barna válság

A német fajiság és a faji elhivatottság eszméjének nagy és fontos belpolitikai és nemzetgazdasági szerepe van. A tekintélytisztelet és vezérkultusz nem csak általános kulturális és belpolitikai, hanem nemzetgazdasági tényezővé is vált. A vezérkultusz, mely Hitler istenítésében kulminál, hierarchikusan, a gazdasági osztálytagozottságnak megfelelően terjeszkedik ki nem csak a politikai, hanem a gazdasági vezérekre is. Az elnöki méltóságtól lefelé vezérekké váltak a nagy iparvállalatok fejei, földbirtokok tulajdonosai, akik ép olyan suverenitással bírnak vállalatuk keretein belül, mint Hitler a Harmadik Birodalomban. A „vállalkozó vezér” önállóan, beleszólást nem tűrve „munkálkodik a német nemzeti újjászületés nagy művén. A közlegények: a munkások, akik a nemzeti szocialista ideák szerint faji öntudattal kell, hogy dolgozzanak vezéreik utmutatása, irányítása mellett. Kollektív bérszerződésekről ki beszélhet, mikor úgy a munkás, mint a munkaadó a nemzeti egység gondolatától áthatva építik a jövőt? A vállalkozó vezér a nemzettel szemben vállalt kötelezettségeivel tisztában van és egyedül Hitlernek tartozik — elvben — felelősséggel. Krupp von Bohlen-nek minden oka meg volt arra, hogy a vezérek háláját fejesse ki Hitlernek, aki „a német munkást újra nacionalistává tette”.

A vezéri eszme erősen érezteti hatását a Harmadik Birodalom gazdasági életében. Az újra nacionalistává lett német munkás 20%-kal alacsonyabb munkabérért dolgozik, mint akkor, amikor még nem volt nacionalista, ugyanakkor az élelmiszerek és fogyasztási cikkek árai óriási emelkedést mutatnak. Az egyoldaluan megállapított munkabérek és a hatósági ellenőrzés alól kivont kereskedelmi árak mindenesetre hozzájárulnak ahhoz, hogy a német munkás faji és nemzeti öntudatát emeljék.

A világgazdasági válság már túlhaladt mélypontján, amikor Hitler átvette az uralmat. Az 1932-es évre következő viszonylagos javulás, mely most egy hosszú stagnálásba fulladt, Németországban alig jelentkezik, annak dacára, hogy az ipari termelés számadatai tényleges növekedést mutatnak. Míg 1932-ben a konjunktúra idejéhez viszonyítva az ipari termelés 46%-kal csökkent, 1935-ben már csak 2%-kal marad el az 1928-as év ipari produkciójától. Németország mai urai maguk is bevallják, hogy ez a fellendülés az állami beruházások következménye és így valójában a fokozott tempójú fegyverkezést jelenti. Hogy az ipari produktivitás ilyen irányú fejlődése az államnak milyen nagy összegekre kerül eléggé bizonyítja az, hogy az államadósság a nemzetiszocializmus uralkodásának három éve alatt 16 milliárd márkára emelkedett.

A hivatalos német kimutatások az ipari termelés növekedését, a munkanélküliség csökkenését és az átlagos üzemi munkaidő emelkedését mutatják. Ezekben a kimutatásokban azonban 1935 márciusa óta a Saar-vidék gazdasági számadatai is bennfoglaltatnak, úgyhogy hatalmas különbségek mutatkoznak a mostani és a múlt év március előtti helyzet között. Ugyanezekből a hivatalos jelenté-

sekből kitűnik az is, hogy a közvetlen fogyasztásra szánt áruk termelése alig emelkedett, ami azt bizonyítja, hogy a német fogyasztótömegek vásárlóerejében javulás nem mutatkozik, sőt egy bizonyos visszaesés észlelhető. Ha emellett figyelembe vesszük, hogy az egész német ipar teljes kapacitásának csak 60%-használja ki, azaz ahol eddig 100 munkás dolgozott 100 munkaórát, ott most csak 60 munkás dolgozik 60 munkaórát, látjuk, hogy az egész német ipari termelés a fegyverkezésre támaszkodik.

A mai német nemzetgazdaság főkérdése: meddig képes a saját nemzeti erejéből elegendő pénzt teremteni a fegyverkezés óriási kiadásaira anélkül, hogy a fasizmus gazdasági és politikai terroruralma elleni egyre nagyobbodó elégedetlenség nyílt lázadásba törne ki. Hitler egyre sűrűbben hangzó beszédei, a propaganda-miniszterium permanens munkája és ugy a belföldi, mint a külföldi agitációra fordított milliók, még időről-órára megteszik hatásukat, de a szorult helyzetekre és választási előestékre tartogatott szenzáció-alkalmak nem adódnak majd mindig...

A Rajna-vidék megszállásakor Austin Chamberlain, volt angol külügyminiszter kijelentette, hogy Németország gazdasági és pénzügyi összeomlás előtt áll. A fegyverkezéshez elengedhetetlenül szükséges nyersanyagok külföldi vásárlásaival az egész világnak adósa lett. Elkerülhetetlen számára az infláció, mellyel végzetes csapást mér a nyersanyagszállítókra és ezeken keresztül az egész európai gazdasági életre. Mielőtt a márka értékét leszállítaná, Hitlernek újra be kellett bizonyítania, hogy az egész német nép áll a háta megett — és a választások „fényesen” igazolták ezt. Ma már semmi sem tarthatja vissza Németországot az inflációtól.

Németország ez év májusáig — Hitler programja szerint — befejezi a fegyverkezést. Ezután újabb kérdés merül fel: hogyan szervezik majd át a fegyverkezésre berendezkedett ipart szükségleti cikkek gyártására. Áttérhet-e a hadiipar békebeli termelésre?

... van egy robbanószer, mely ha sokáig áll — önmagától felrobban...

Hajdu Vilmos

„... A társadalom elnyomott része lehetőleg tisztában legyen a céljaival és akkor tisztában lesz a célokhoz vezető uttal is és az ehhez szükséges lelkesedés sem fog hiányozni. És akkor ügye a történelmivé lett előjogokkal bíró osztálynak épp legjobb és legfrissebb intellektuális erőire is legyőzhetetlen vonzóerőt fog gyakorolni“.

Kropotkin herceg.